

André Malraux

Avonturier, schrijver, minister

10 januari 2023

Wie denkt dat Sarlat altijd de mooie, middeleeuwse stad geweest is waar wij, vakantiegangers, al gedurende tientallen jaren zo graag vertoeven, die vergist zich. In de jaren vijftig van de vorige eeuw lag ze er volkomen vervallen bij, sommige straten waren niet eens geasfalteerd en van hygiëne was geen sprake. Dat ze nu als een toonbeeld geldt van pittoreske schoonheid, populair bij Franse en buitenlandse toeristen, is met name aan één man te danken: André Malraux, of beter, aan de Wet Malraux uit 1962.

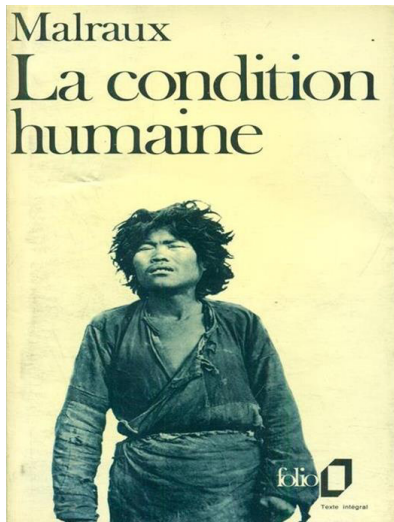

André Malraux, 1901-1996.

vrijwel dagelijks theaters, bioscopen en musea. In rap tempo ontwikkelt hij zich tot een professionele kunstkenner, expert op het gebied van hedendaagse en Aziatische kunst. Nauwelijks twintig jaar oud, reist hij half Europa af. Samen met zijn vriendin en een vriend zet hij vervolgens koers naar de Franse kolonie Indochina. Zonder scrupules steelt hij in Phnom Penh beelden uit een Khmer-tempel. Zijn motief? Passie voor oude Aziatische kunst? Winstbejag? Hij zit financieel aan de grond. Wil hij ze misschien in Europa met forse winst verkopen? Niemand die het precies weet. Dankzij bemoeienissen van Franse linkse intellectuelen loopt het avontuur met een sisser af.

Terug uit Azië zet hij zijn belevenissen op papier in *La Voie royale* (1930, Prix interallié). De rampzalige gevolgen die het Franse kolonialisme voor de inheemse bevolking heeft en die hij met eigen ogen heeft gezien, laten hem niet onberoerd. Met de publicatie van zijn romans krijgt hij de erkenning waar hij als jonge man

Wie was deze André Malraux? Wat voor man? Moeilijke vraag. Een uiterst complexe persoonlijkheid, zoveel is zeker. Voor mij blijft hij na alles wat ik over hem gelezen heb, een mysterie. De middelbare school maakt hij niet af. Desondanks, of misschien juist daardoor, beschikt hij al op jonge leeftijd over een fenomenale eruditie. Hij verslindt het ene boek na het andere en bezoekt

zonder diploma's naar streeft. Zijn bekendste werk *La Condition humaine* (1933) wordt bekroond met de Prix Goncourt, het betekent zijn definitieve doorbraak in de literaire wereld.

Maar schrijven is niet genoeg voor deze avonturier, die zich voorgenomen heeft 'groots en meeslepend' te leven. Woorden moeten daden worden. Zoals zovelen van zijn tijdgenoten in de dertiger jaren sympathiseert hij met het communisme en kiest hij in de Spaanse burgeroorlog de kant van de Republikeinen. Een verslag daarvan is terug te vinden in *L'Espoir*, de roman die hij zelf zal verfilmen. In maart 1944 sluit hij zich aan bij

het Franse verzet. Of zijn rol in dat verzet – hij laat zich 'kolonel Berger' noemen – en in de Spaanse Burgeroorlog even groot is als hij doet voorkomen, moet worden betwijfeld. Sommige critici spreken van mythomanie. In de biografie van Olivier Todd las ik dat hij als jongen leed aan het syndroom van Gilles de la Tourette. Hoe en of deze aandoening zijn karakter heeft beïnvloed, is voer voor psychologen. Voor mij staat vast dat hij zijn leven lang moeite heeft fictie en realiteit scherp van elkaar te onderscheiden.

Aan het eind van de oorlog komt hij in contact met generaal De Gaulle, *le grand Charles*. Beide mannen kunnen het meteen uitstekend met elkaar vinden. Malraux schudt een groot deel van zijn linkse ideologische veren van zich af en volgt de meer rechts-conservatieve koers van de Generaal. Die ziet in hem iemand met grote retorische gaven (zijn toespraken zijn legendarisch), een groot schrijver, een kunstkenner, een organisator, kortom, iemand die in staat is Frankrijk na vier jaren van vernedering weer te laten stralen en cultureel op de kaart te zetten.

Hij blijkt een uitstekende keuze. Vrijwel meteen, in 1959, gaat hij voortvarend aan de slag en stelt een ambitieus programma op, waarvan de essentie in zijn tien jaar durend ministerschap wordt gerealiseerd. Ik noem slechts enkele actiepunten:

- Hij laat de sterk vervuilde voorgevels van historische monumenten in de hoofdstad en elders schoonmaken

La rue de Moussy in de Marais in de jaren veertig. Photo Le Figaro.

- Hij zorgt ervoor dat het oude vervallen *quartier du Marais* in Parijs zijn oude glorie terugkrijgt
- In diverse steden worden *Maisons de la culture* opgericht, culturele instellingen met een grote diversiteit aan kunstuitingen, die de cultuur dichterbij de (jonge) mensen moeten brengen

Door middel van spraakmakende exposities, o.a. van Braque en Picasso, en culturele uitwisselingen met buitenlandse musea lukt het hem de Franse cultuur weer onder de aandacht te brengen. Ondanks hevige kritiek in het binnenland wordt het beroemdste schilderij ter wereld, de *Mona Lisa*, aan Washington uitgeleend. Jackie Kennedy is diep onder de indruk van Malraux' charme, maar belangrijker: het Louvre en daarmee de hele Franse cultuur staan weer in de internationale schijnwerpers.

Tenslotte: misschien wel de belangrijkste prestatie uit zijn ministerschap is het ontwerpen van de Wet Malraux (1962), die tot doel heeft historisch interessante stadsgebieden aan te wijzen, ze te beschermen, te restaureren en te renoveren. Het gaat niet om louter cosmetische operaties, de door Malraux aangewezen gebouwen en huizen zullen ook worden voorzien van de modernste sanitaire voorzieningen.

Sarlat, jaren veertig.

Sarlat is een van de eerste steden die van deze Wet profiteert. De ingedommelde stad wordt wakker geschud. Doordat ze grondig gereinigd en gerenoveerd wordt, krijgt ze haar oorspronkelijk gave uiterlijk terug. Van Assepoester wordt ze Prinses van de Perigord, jaarlijks bewonderd door meer dan een miljoen toeristen.

De man achter die metamorfose krijgt in 1996 een plaats in het Parijse Pantheon. In Sarlat is een plein naar hem vernoemd. Misschien een wat mager eerbewijs voor zo'n groot man? Ach, méér hoeft niet. Malraux heeft met de Renaissance van Sarlat zijn eigen levend standbeeld voor de toekomst opgericht.